

Qida təhlükəsizliyi 2015-ci ilin Ümumdünya Sağlamlıq Gününün mövzudur

Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı tərəfindən hər il qeyd edilən 7 Aprel—Ümumdünya Sağlamlıq Gününün dünya ictimaiyyətinin diqqətini global sağlamlıq üçün böyük əhəmiyyət kəsb edən qida təhlükəsizliyi mövzusunda həsr olunması nəzərdə tutulmuşdur.

Qida təhlükəsizliyi dedikdə hər hansı bir qida məhsulunun insan sağlamlığı üçün zərərli olan bioloji kimyəvi və fiziki təhlükəli faktorlardan azad olunması hesab edilir.

Qida təhlükəsizliyi hər hansı bir qidanın insan, heyvan və ətraf mühitə sağlamlığı üçün təhlükə mənbəyi olmaq ehtimalından azad ol-

masıdır. Qida təhlükəsizliyi—sağlamlıq üçün fəsadlar yarada biləcək təhlükəli faktorların qidanın tərkibində qalma, sonradan yaranmaq və ya sonradan qidanın tərkibinə daxil olmaq ehtimalının istisnası deməkdir.

Təhlükəli qida məhsulunun təhlükəli səviyyəsi onun tərkibində qalan təhlükəli faktorla ölçülür.

Yuxarıda qeyd olunduğu kimi təhlükəli faktor üç qrupa—bioloji, kimyəvi və fiziki qruplara bölünür. Bioloji təhlükəli faktorlar qurupuna yolxucu bakteriyalar, toksin ifraz edən orqanizmlər, parazitlər viruslar və s. mikroorqanizmlər; kimyəvi təhlükəli faktorlar qurupuna təbii ş-

kildə yaranan toksinlər, qida əlavələri, pestisid qalıqları, baytarlıq peraparatlarının qalıqları, ətraf mühit çirkləndiriciləri, kimyəvi çirkləndiricilər, allergenlər və s., fiziki təhlükəli faktorlar qrupuna metal qırıntıları, şüşə qırıntıları, işçilərə məxsuz və istehsal prosesləri zamanı ərzaq məhsullarına düşmək ehtimalı olan zinət əşyaları, daş qırıntıları, sümük qırıntıları və s. daxildir.

Qida təhlükəsizliyinə əməl edilməməsi ildə 2 milyon insanın, əsasən də uşaqların ölümünə səbəb olur. Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının məlumatına görə qidanın tərkibində olan patogen bakteriyaları, viruslar, parazitlər və

ya kimyəvi maddələr diareyadan xərcəngə qədər 200-dən çox xəstəliyin başlıca səbəbi ola bilər.

Qida məhsullarının istehsalı texnologiyasında, paylanması, istifadəsində edilən dəyişikliklər, ətraf mühitin dəyişməsi, yeni patogenlərin yaranması, bakterial rezistentlik kimi faktorlar qida təhlükəsizliyi sisteminə yeni problemlər yaradır.

Global ticarət və səfərlərin geniş vüsət alması təhlükəli qidanın beynəlxalq səviyyədə yayılması ehtimalını gücləndirir.

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının (BMT) Ərzaq və Kənd təsərrüfatı təşkilatı (FAO) hər il ümumdünya informasi-

ya şəbəkəsi vasitəsilə qida təhlükəsizliyi sahəsində yaranan fəvqəladə vəziyyətlər barədə ölkələrə xəbərdarlıq edirlər.

Qida təhlükəsizliyi ümumi məsuliyyətidir! Ərzaq məhsullarının təhlükəsizliyi—istehsal, saxlanma, daşınma, emal, paylanma və idxal əməliyyatları daxil olmaqla fermer və istehsalçıdan başlayaraq satıcı və istehlakçıya qədər bütün mərhələlərdə təmin olunmalıdır.

2015-ci ilin Ümumdünya Sağlamlıq Günü hökumət sektorlarının, fermerlərin, istehsalçıların, tibb işçilərinin, ərzaq ticarəti və ictimai işə müəssisələrində işləyənlərin, həmçinin, istehlakçıların qida təhlükəsizliyinin vacibliyini və hər kəsin bu işdə məsuliyyətinin yüksəldilməsini bir daha xatırladır.

Atif MƏMMƏDOV,
Qəbələ rayon GEM-nin
sanitariya şöbəsinin
müdiri.

Uşaq folkloru nümunələri: laylalar, oxşamalar

Xalqımızın çox əsrlik şifahi yaradıcılığının bir hissəsini uşaq folkloru təşkil edir. Uşaq folkloru nümunələri ideya, məzmun, forma cəhətdən uşaqların yaş xüsusiyyətləri nəzərə alınmaqla yaranır.

Azərbaycan uşaq folklorunun ən geniş yayılmış nümunələri içərisində laylalar və oxşamalar xüsusi yer tutur.

Laylalar həzin musiqi sədaları altında oxunan beşik nəğmələridir. Xalq arasında buna nenni nəğmələri də deyilir. Bu nümunələr hələ dil açmamış körpələr üçün ahəngdar bir ritmdə oxunur. Çünki bu zaman uşaqlar yalnız hərəkətlərlə "danışır".

Nərgizi üzüm laylay,
Yaxama düzüm laylay.
Sən böyü, mən qocalım,
Toyunda süzüm laylay.

Körpələri yuxuya verən sözəndən çox ahəng və musiqi sədalarıdır.

Analar dünyaya təzə göz açan körpələrini həzin, çox zaman şux layla deməklə yuxuya verirlər. Laylaların müəllifi analar, qəhrəmanı isə beşikdə uyuyan körpələridir.

Laylay dedim boyunca,
Baş yastığa qoyunca.
Pardaxlan qızılgülüm
Bir iyləyim doyunca...

Uşaq psixologiyasını, onun daxili aləmini, gələcək tərbiyə yollarını xalq qədər doğru düzgün müəyyənləşdirən bir tərbiyəçi tapmaq çətindir.

Doğma övladına dərin ana məhəbbəti bəsləyən qadın, öz körpəsini yad gözlərə qışqırır,

hər vasitə ilə onu pis nəzərdən qorumağa can atır. Analar həm də laylalarda beşikdəki körpəsinin gələcəyi haqqında düşünür, onun boya-başa çatmasını özünə xoşbəxtlik bilir.

Laylay, a balam laylay,
Alınmaz qalam laylay
Sənə kəc baxanları,
Yandırsın nalam laylay.

Nenni və laylalar yalnız körpələri yuxuya vermək üçün deyil, həm də onların estetik tərbiyəsi üçün ən təsirli vasitələrdən biridir. Uşaqlarda musiqiyə, ədəbiyyata həvəs oyadan, onun bədii zövqünü oxşayan ilk nümunələr, şübhəsiz layla, bayatı, mahnı və oxşamalardır.

Laylalarda əsasən analar uşaqlara, körpələrə müraciət etdikləri halda, oxşamalarda isə analar tanrıya müraciət edir və bütün arzularını tanrıdan diləyirlər.

Laylası dərin bala,
Yuxusu şirin bala.
Tanrıdan əhdim budur,
Toyunu görüm bala.

Laylalar formasına görə oxşamalardan seçilir. Laylalar "laylay" sözü ilə başlayır, bəzən də şerin sonunda "lay-lay" sözü təkrar olunur.

A laylay, gülüm laylay,
Gülüm, bülbülüm laylay.
Böyü sənin sayəndə
Mən də bir gülüm laylay.
Atıban tutdum səni,
Əcəb ovutdum səni.
Ömür üzdüüm, cəfa çəkdim,
Şükür böyüdüüm səni.
Balam lay-lay, a lay-lay,
Gülüm lay-lay, a lay-lay

Oxşamalar öz mövzu və məqsədləri etibarlı ilə laylalara oxşayır.

Oxşamalar nikbin laylalardır. Oxşamaların da müəllifi analardır. Burada ana övladının gələcəyi haqqında düşünür, bir sözlə oxşamalar anaların gələcək arzu və istəklərindən doğur.

Bala ürəkdir,
Şirin diləkdir.
Tanrı onu saxlayar,
Çünki bizə gərəkdir.

Uşaq bağçalarında məktəbəqədər yaşlı uşaqlarla iş apararkən laylalar, oxşamalar və bayatılardan çox-çox istifadə olunur. Belə ki, məktəbəqədər müəssisələrdə keçirilən bütün oyunların, əyləncələrin və məşğələlərin müəyyən hissəsini də laylalar və oxşamalar təşkil edir.

Səhər uşaqların bağçaya qəbulu zamanı biz hiss etmədən uşaqları əzizləyir və oxşamalarla qarşılıqlı və onları evə yola salanda da əzizləyərək sağollaşırıq.

Biz məktəbəqədər tərbiyə müəssisəsi işçiləri hər vaxt tərbiyə etdiyimiz uşaqları əzizləməyi, oxşatmağı və laylalarla tərbiyə etməyi bacarmalıyıq. Ən başlıcası isə tanrı bizlərə xoş hissləri, analıq hisslərini çox görməsin, uşaqları sevməyə və əzizləməyə bizlərdə güc və həvəs olsun. Bu zaman uşaqlarla işimiz uğurlu alınar.

Əzizim bala gülsün,
Sevinsin, bala gülsün.
Görüm səni tez böyü,
Həm sevinsin bala.

Obalar obanız olsun!
Bir belə balanız olsun.
Həmişə beş-beş olsun,
Qoy bizdə on beş olsun!
Natavan ƏFƏNDİYEVA,
şəhər 3 saylı körpələr evi-
uşaq bağçasının müdiri.

Yeni yetmələr arasında sərbəst güləş üzrə zona yarışı

Gənclər və İdman Nazirliyinin təşkilatçılığı ilə 01-04 aprel 2015-ci il tarixdə sərbəst güləş üzrə 2001-2002-ci il təvəllüdü yeni yetmələr arasında ölkə birinciliyi mərəli istifadə edilməsindən ibarətdir.

nin zona yarışları keçirilmişdir.

Yarışın keçirilməsində məqsəd respublikada sərbəst güləş idman növünün inkişaf etdirilməsi, yeni yetmələrə sağlam həyat tərzinin aşılanması, respublikanın bölgələrində bədən tərbiyəsi və idmanın daha da inkişaf etdirilməsi və təbliğ olunması, həmçinin yeni yetmələrin idman ustalıqlarının artırılması, yığma komandalara namizədlərin hazırlanması və Olimpiya İdman Komplekslərindən sərbəst

şəxsi xarakter daşıyır.

Yarışda UGİM, cəmiyyət, klub və Olimpiya İdman Komplekslərinin komandaları iştirak etmişlər. Yarışlar

şəxsi xarakter daşıyır. Ölkə birinciliyinin zona mərhələsində respublikanın 16 şəhər və rayondan 160-dək güləşçi 16 çəki dərəcəsində mübarizə aparmışdır.

Yarışın yekun nəticəsinə əsasən hər çəki dərəcəsində I, II və III yeri tutmuş güləşçilər Balakən rayonunda keçiriləcək final mərhələsinə lisenziya qazanmışlar.

M. SƏFƏRÇİNOV,
gənclər və idman
idarəsinin baş aparıcı
məsləhətçisi.
Foto S. Umuyevindir.